

delo? Samo pesek v oči, dragi moj! Lepo je čitati sicer: učitelj imej toliko dohodkov, da bo mogel z družino vred živeti stanu primerno. Bolj zvijačno in ironično se ni mogel izraziti postavodajalec kakor se je. „Učitelj imej toliko dohodkov“, pravi zakon. Koliko pa je to „toliko“? Ta izraz imenjemo mi slovnično nedoločeni števniki, in med njimi je uvrščen tudi „nič“. In resnično, ta „toliko“ pomeni tudi obenem „nič“, ker postavodajalec se ni nič natančnega izrazil, z namenom je zamolčal minimalni znesek naših krvavo zasluženih dohodkov. Kaj pa pomeni po stanu primerno živeti? S kakšnim stanom pa? Mar nas je primerjal z vojaškim, duhovskim, uradniškim ali s kakim drugim? Kaj še! Z nobenim nas ne primerja, z namenom je to zamolčal, ker to pomeni lahko tudi z beraškim stanom in faktično imamo tudi beraške dohodke. — Drž. uradniki so uvrščeni po takoimenovanih plačilnih skalah, po katerih se pomikajo po zaslugah, učenosti in starosti. Vseh skal je 11, v zadnji vrsti imajo ti najmanjše plače, pa so vendar tako velike, da se svojih plač z njimi niti primerjati ne moremo. V kakšno škalo smo uvrščeni pa mi? V nobeno, dragi moj! Kaj smo torej mi? Učitelji smo, trpini smo in drugega nič. Primerjamo se lahko z netopirjem, ki mu ljudstvo pravi pol ptič — pol miš. Uradniki nismo, ker ti so gospodje z mastno plačo, duhovniki, častniki, trgovci i. t. d. tudi ne, naredili so nam naslov „gospoda“, pa samo titel so nam dali, ker gospod se po pravici le oni lahko imenuje, ki ima kaj pod palcem. Obleženi smo radi gospodom primerno, ker nas je drugače sram tega imena, a v žepu in želodecu smo beračem v sorodu, ker z gospodi se ne moremo pajdašiti, v njihovi družini se mora vsak človek izkazati tudi v dejanju gospoda, zato ostajamo najrajši doma za pečjo in premišljujemo z bridkimi občutki in solzami v očeh svoje žalostno stanje, svoje prezirano in zavrženo življenje.

O naših šolskih zakonih bi lahko pisali jako veliko, celo knjigo samih nedostatkov in krivic, ali zadostuje za sedaj samo to, ker smo se namenili govoriti in pojasniti naše najbolj kričeče razmere, ki nam sekajo globoke rane v naše bolno srce.

Postavodajalec je uredil vnebovpijoče razmere pri našem delavstvu. Napravili so okrajne bolniške blagajnice, delavec in delodajalec morata prispevati mesečno vsotico v to blagajnico, za kar dobi delavec-trpin o času bolezni brezplačno zdravnika, zdravila in vrhutega še majhno denarno podporo na dan, da mu je mogoče živeti. V edinosti je moč; velika množina delavstva prispeva z majhnimi zneski toliko denarja v blagajnico, da se lahko prikrivajo vsi stroški. Iz spočetka se je upiralo tej novotariji naše delavstvo, ker je bilo nezaupno do te nove uredbe; ko pa je uvidelo kako blagodejno to vpliva o času bolezni in smrti, ni ga več delavca, ki bi bil nasproten bolniškimi blagajnicam. Kaj pa za nas učitelje — ali se kdo zmeni za našo bolezen? Nihče se ne zmeni za nas! Kadar zbolimo mi, naše soproge ali otroci moramo plačati sami s svojimi bornimi dohodki zdravnika, zdravila in vse druge stroške. Le edino v slučaju naše smrti dobijo naše vdove odškodnino za pogrebne stroške, in to je vse! Hvalježni bi bili v sedanjih tužnih razmerah, ako bi nas uvrstili med delavstvo; plačevali bi radi mesečne prispevke za prepotrebno pomoč v bolezni. Ali nas niso hoteli uvrstiti med to kasto ljudi, češ, učitelji so gospodje, oni si bodo znali že sami pomagati o času bolezni. Med delavstvo nas nočejo uvrstiti, med gospode tudi ne. Smo torej neka kasta ali stan med gospodi in delavstvom, prezirani od teh in onih. Kaj

pomeni biti v bolezni brez zdravniške pomoči, o tem bi lahko mnogo govorili in povedali naši tovariši-sotrpini, po več ur oddaljeni od zdravnika na kmetih. Povedale bi to tudi prelite solze naših vdov in sirot, ki sedaj ginejo za lakotjo po umrlem soprogu, oziroma očetu-učitelju z majhno ali celo nobeno pokojnino. — Delavci smo na polju prosvete, a poznati nas nočejo ne kot delavce, še manj pa kot gospode uradnike. Delamo, trpimo in umiramo v največjem pomanjkanju, pozabljeni od vsega sveta. Res, krasni so ti občutki, blagodejno vpliva to na naš organizem — kaj ne?

Kdor hoče biti sprejet v naš slavni stan, mora biti čvrste postave, krepkega zdravja, dobrih oči in dobrega sluha, drugače ni sprejet na učiteljišče. Vsak učiteljiščenik mora prinesiti s seboj zdravniško izpričevalo, drugače ga ne sprejmejo k preizkušnji. Zakaj pa vse to! Ali zahtevajo tudi na drugih šolah to? Nikjer ne, samo pri nas mora biti tako urejeno, da dobimo čvrst in močen učiteljski naraščaj, da bodo mogli ti uspešno delovati v šoli, in da bodo sposobni vztrajnejše trpeti lakoto, bedo in pomanjkanje ob skopo odmerjeni plači. Postavodajalec je prekanjen mož, neverjetno, pa vendar resnično!

(Dalje.)

## Ljudski shod v Gorici.

Javni ljudski shod, ki ga je priredilo v nedeljo, dne 9. m. m., predpoldne na Catterinijevem vrtu akad. ferijalno društvo „Adrija“, se je obnesel v vsakem oziru izvrstno. Bilo je navzočih gotovo nad 1500 oseb iz vseh slojev slovenskega ljudstva. Izmed dubovščine se je udeležil shoda samo pesnik Simon Gregorčič, kar slabo karakterizuje goriško klerikalno dubovščino. Bil je ta shod res lepa manifestacija našega ljudstva, borečega se za svoje pravice, ki so mu sicer na papirju zajamčene, a se mu v praksi odrekajo vedno in povsod, kakor da bi bili Slovenci res samo zato na svetu, da delamo tlako drugim narodom, ki nas izkoriščajo pri vsaki možni priliki za svoje sebične namene. Slovenci ne le da moramo biti hud boj proti svojim drugorodnim sosedom, zapostavljeni smo tudi pri vsaki priliki od onih činiteljev, ki so zato postavljeni, da čuvajo nad izvršbo obstoječih zakonov. Ti činitelji, ki so namreč vladni organi, ravnavajo z nami vedno tako, kakor da bi bili Slovenci brezpraven narod, za katere nimajo avstrijski zakoni nobenega pomena. Da tako ravnanje boli ter zbuja v čutečih mladih srcih ogorčenje, je popolnoma umljivo, kakor je tudi popolnoma umljivo, da dajo ta mlada srea duška svoji ogorčenosti na razne načine in pri raznih prilikah. Tako je priredila tudi naša akademična mladina, zbrana v akademičnem ferijalnem društvu „Adrija“ v nedeljo javen ljudski shod, da dá na njem duška svoji ogorčenosti ter da razodene širnimi slojem našega ljudstva, kaka nebovpijoča krivica se godi slovenskemu narodu s tem, da se mu zapira pot do izobrazbe, ki je edina podlaga ne samo boljše bodočnosti, ampak ki je tudi prvi pogoj narodnega obstanka. Dočim se nudi drugim narodom naše države, posebno pa privilegiranim Nemcem in Italijanom, vsaka prilika, da spopolnijo svojo izobrazbo se kratijo Slovencem tudi najprimitivnejše pravice, in zdi se, da smo v očeh naše vlade le zato na svetu, da plačujemo davek ter da prelivamo kri, ko napade državo kak sovražnik.

Tega pa ne smemo več trpeti, ter je že skrajni čas, da nastopimo složno proti takemu postopanju ter da odločno zahtevamo pravic, ki nam gredo po prirodnem zakonu in pa

po zakonih, veljavnih v naši državi. Kakor rečeno, je prvi pogoj k boljši bodočnosti izobrazba. Ta pa mora biti uspešna in popolna le na podlagi materinega jezika. Pripomočki za tako izobrazbo pa so dobre ljudske in srednje šole in naposled vseučilišče. In ravno z ozirom na to je priredilo akademično ferijalno društvo „Adrija“ svoj prvi javni ljudski shod, na katerega dnevni red je postavilo razpravo o slovenski mestni ljudski šoli v Gorici, o slovenski gimnaziji v Gorici in o slovenskem vseučilišču v Ljubljani.

Shod je otvoril dosedanji predsednik društva stud. med. g. Reja. Pozdravivši na shodu navzoče v presrčnih besedah je predlagal, naj se izvoli z vzklikom za predsednika shoda dornberški nadučitelj g. Križman, kar se je zgodilo brez ugovora. Ko je tudi g. Križman v kratkih besedah označil pomen shoda ter pozdravil navzoče dame in gospode in sploh vse, je dal besedo stud. phil. g. Ipavcu, ki je govoril k prvi točki dnevnega reda, namreč o slovenski mestni ljudski šoli v Gorici.

K drugi točki dnevnega reda, namreč o slovenski gimnaziji, je govoril stud. jur. g. Vošnjak.

K tretji točki glede slovenskega vseučilišča v Ljubljani je izborni govoril stud. jur. g. Pavliček.

S tem je bil dnevni red javnega shoda končan. Na predsednikovo vprašanje, ako se še kdo oglasi k besedi in ako misli kdo postaviti kake resolucije, je nastopil stud. jur. g. Cigoj, ki je predlagal sledeče štiri resolucije s primernimi dodatki, in sicer:

I. Goriški Slovenci, zbrani 9. avgusta 1903. na ljudskem shodu v Gorici, protestujem odločno proti bagatelizujočemu šikanoznemu postopanju občinskega sveta goriškega v zadevi slovenske ljudske šole, katero pravično rešitev brezobzirno zavlačuje od leta do leta.

V imenu humanitete, kulture in zakona zahtevamo, da se omogoči otrokom slovenskih davkoplačevalcev v mestni občini goriški pot do elementarne šolske izobrazbe.

Pozivljamo tudi visoko c. kr. vladu, da, izvršujoč sankcionirane državne zakone, pokaže isto energijo v Gorici v prilog Slovincem, kakršno kaže vedno in povsod v prilog Nemcem in Italijanom.

II. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., zahtevamo najodločneje, da se končno izvrši člen XIX. osnovnega državnega zakona o državljanskih pravicah tudi v prilog Slovincem na Goriškem, ter pozivljamo vis. c. kr. naučno ministrstvo, da vendar enkrat ugodi stari opravičeni zahtevi slovenskega prebivalstva na Goriškem in realizuje čimprej višjo gimnazijo v mestu Gorici s slovenskim učnim jezikom.

Odpravi naj se enkrat stara krivica, da je učni jezik goriškega gimnazija nemški, ki niti deželni jezik ni in ki je v prvi vrsti kriv kričečih neuspehov te gimnazije.

III. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., se pridružujemo manifestacijam in zahtevam po slovenski univerzi v Ljubljani, katero smatramo kot neobhodno potrebno za kulturni razvoj slovenskega naroda.

IV. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., pozivljamo slovenske poslance, da vedno in povsod z vso vnemo in odločnostjo zastopajo v prvih treh resolucijah navedene zahteve.

Prva resolucija naj se odpošlje: mestnemu svetu v Gorici, c. kr. namestništvu v Trstu, I., II. in III. c. kr. ministrstvu za nauk in bogočastje na Dunaju.

Vse štiri resolucije slovenskim deželnim in državnim poslancem goriškim, slovanski zvezi poslancev na Dunaju, klubu nar.-naprednih slov. poslancev na Dunaju.

Predsednik je stavil resolucije s pristavki na glasovanje in na shodu navzoči so jih sprejeli soglasno z velikim navdušenjem.

## Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Življenje je od dneva do dneva dražje. Ta tožba odmeva v vsakem kotičku naše domovine. V poslednjem času je silno poskočila cena živežu, a novcu padla, pa so zato drugim uradnikom popravili materialni položaj. To se je zgodilo tudi našim nadzornikom, ki jim zakon iz l. 1888. ustanavlja plačo s 1000 in 1200 gld. Ta paragraf šol. zakona se je preuredil tako, da so nadzorniki po postavi iz l. 1894. uvrščeni v IX., VII. in VII. plačilni razred, a vsi trije razredi imajo osem plačilnih lestvic, in sicer 1100, 1200, 1300, 1400, 1600, 1800, 2200, in 2400 gld.

Prav je, da se je dostojno oziralo na naše poglavarje, ker so oni to s svojim položajem zaslužili. Stavim, da med nami ni nikogar, ki bi se ne radoval nad tem uspehom svojih tovarišev in poglavarjev, ki so s svojim dosedanjim delovanjem dokazali, da niso pozabili na tisoče siromakov, s katerimi so nekdanj delili trpljenjepolno življenje ljudskega učitelja! \*) Ali priznati mora vsak nepristranski in pravični mislec, da je želja naša, uvrstiti nas v poslednje tri razrede neovržno opravičena že zategadelj, da ne bo med tovariši tako očitega neskladja v gigantskem skoku iz nobenega plačilnega razreda v sedmega.

Priporočavamo vsakemu stanu pravo, da zahteva poboljšanje svojega materialnega stanja, ali takisto želimo, naj se prizna tudi nam, da imamo pravo zahtevati rešitve iz dosedanje bede in iz dosedanega siromaštva. Stanarina celih 100 gld, ki jo danes dobivajo ljudski učitelji, ni primerna niti za najbolj pozabljeni vas. Ni dežele, kjer bi stanarina učiteljev bila tako nizka, in povsod je urejena po krajevnih razmerah. \*\*) V vseh deželah tvorijo glavna mesta v tem pogledu izjemo, samo pri nas ni tako. Nadstražarji v Zagrebu imajo 200 gld. stanarine, ljudski učitelj pa 100 gld. Sicer je to popolnoma prirodno. Onemu, ki ima plače samo 400 gld. ne pripade večja stanarina. Bolestno spreletava učitelja tudi, če pomisli, da ima na šoli, ki jo vzdržuje dežela, šolski sluga 400 gld. plače kakor tudi učitelj, in ki ima pred seboj sigurno perspektivo, da bo svojega predpostavljenega v 40 polnih letih službe nadkrilil za 350 gld.

Za uradnike poslednjega razreda ne zahtevajo nobene osebne klasifikacije, ker ni potrebna za mehaniško in šablonsko delo, ki ga opravljajo. Za učitelja velja že radi tega vzeti ozir, ker je temeljito pripravljen za svoje znanje, ter mu ni v marljivosti in vestnosti, kakor v trudoljubivosti za razširjanje občne in strokovne izomike — to se osmeljam glasno in jasno izreči — nihče enak. To mu je povzdignilo ugled, ali samo do časti. Ta ugled še nima toliko moči

\*) Pri nas je seveda to drugače. Nekateri nadzorniki so pri nas gospodje, a mi sužnji. Ošabno gledajo iz visočin na nas, ker so dostojanstveniki s kamenitimi srci. Toda: tempora mutantur! Uredn.

\*\*) Pri nas po kmetih nimajo sploh nič stanarine. Tamkaj nemara lahko prebivajo po šotorih kot cigani. Uredn.